

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Підлипської Аліни Миколаївни,

доктора мистецтвознавства, професора, професора кафедри хореографічного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв

на дисертацію Фен Баоцзян «Організаційно-творчий розвиток балетного театру в Китаї»,

подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 026 Сценічне мистецтво

(галузь знань 02 Культура і мистецтво)

Актуальність теми дослідження. Сьогодні складно знайти людину, особливо фахівця хореографічного мистецтва, що не був би у захваті від вистав «Морський шовковий шлях» Шен Вей чи «Місячна опера» Ябін Ван, не бачив постановки інклюзивного театру танцю J-Town Physical Guerrillas, не захоплювався майстерністю Чжу Янь, переможниці ряду міжнародних балетних конкурсів, чи Юань Юань Тан, всесвітньо відомої виконавиці партії Русалоньки в однойменному балеті Джона Ноймайера. Балетний театр Китаю сьогодні увійшов до кола мистецьких феноменів, дослідження яких є важливим для розуміння цілісної палітри розвитку світового хореографічного мистецтва.

Дисертація присвячена актуальній проблемі творчого розвитку китайського балетного мистецтва в контексті організаційно-управлінських перетворень балетного театру Китайської Народної Республіки. Попри багатовікові традиції китайського сценічного мистецтва, становлення та розвиток балетного театру КНР пов'язані із європейськими організаційно-творчими формами, на чому й акцентує увагу дослідник. Синтез національних та західних традицій забезпечили успішне функціонування сучасного китайського балетного театру, що став самобутнім феноменом світового культурного простору та потребує всебічного наукового осмислення.

Конфліктна ситуація, що утворилася між накопиченим емпіричним матеріалом з організаційно-творчої еволюції китайського балетного театру та його недостатнім науковим розглядом свідчать про актуальність проведення комплексного мистецтвознавчого аналізу організаційно-творчого розвитку китайського балетного театру в широкому соціокультурному контексті.

Проблематика дисертації відповідає тематичному плану науково-дослідної роботи кафедри організації театральної справи ім. І. Д. Безгіна Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, де виконано дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження та їх наукова обґрунтованість. У дисертації систематизовано та проаналізовано дослідження з історії та сучасності балетного мистецтва Китаю; уточнено періодизацію розвитку китайського театру крізь призму театрального управління; виявлено вплив соціокультурних трансформацій у КНР на розвиток хореографічного мистецтва та висвітлено зміст реформ в управлінні балетним театром; систематизовано досвід організації творчо-виробничого процесу провідних балетних труп країни та запропоновано стратегії подальшого покращення менеджменту китайського театру балету з урахуванням сучасних тенденцій соціокультурного розвитку.

Важливо, що автор вводить до українського наукового дискурсу матеріали з організаційно-творчих трансформацій китайського балетного театру від початку ХХ ст. до 20-х рр. ХХІ ст.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в подальших теоретичних розробках із синології, театрознавства, мистецтвознавства, культурології, менеджменту виконавських мистецтв. Результати дисертації також можна використовувати в освітньому процесі (при підготовці спецкурсів, методичних посібників та підручників для студентів закладів вищої освіти відповідного профілю) та науково-дослідній роботі, зокрема, при створенні монографій.

Відповідність дисертації встановленим структурно-змістовим

вимогам. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (141 найменування, зокрема: 15 – китайською, 47 – латиницею, 79 – кирилицею). Загальний обсяг дисертації – 224 сторінки, із яких 204 – основний текст.

Оформлення списку використаних джерел відповідає вимогам Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Структура дисертації чітка, логічна, дозволяє послідовно розкрити проблематику, виконати поставлені завдання, дійти достовірних висновків після кожного розділу та наприкінці (загальних).

Окремо слід наголосити на високому рівні грамотності української мови у викладенні дослідження.

У першому розділі «Становлення балетного театру в Китаї (з початку ХХ століття по 1976 рік)» з'ясовано стан наукової розробленості проблеми, визначено теоретико-методологічне підґрунтя дослідження, подано визначення понять, як-от: балет, балетна школа, національне балетне мистецтво, китайський класичний танець, китайський народний танець, хореодрама, хореографічний симфонізм; відтворено історію формування китайського професіонального балетного театру, зокрема, становлення балетної освіти від перших балетних шкіл та танцювальних студій, відкриття класу підготовки танцювальних кадрів, створення Пекінського хореографічного училища та Шанхайської балетної школи.

У другому розділі «Реформування системи управління балетним театром КНР у період кінця 1970-х –1990-х років» виявлено вплив культурних трансформацій у КНР на функціонування балету наприкінці 1970-х – у 1980-х рр., охарактеризовано зміни ідеологічних орієнтирів, репертуарної політики та системи управління балетним театром протягом 1990-х років.

Позитивно, що автор, спираючись на праці китайських істориків тацю, а також європейських дослідників, виявляє два основних напрями розвитку

китайського балетного театру – національний, де взаємодіють елементи китайського класичного танцю та академічної хореографії; європейський у динаміці від чистого наслідування до форм, насичених національним змістом, лексикою, музичним та сценографічним оформленням.

У третьому розділі «Китайський балетний театр у ході новітніх культурних перетворень (2000–2020-ті роки)» з'ясовано специфіку розвитку китайського балету на початку XXI століття в умовах ринкової економіки, охарактеризовано організаційну структуру та творчу діяльність кращих балетних труп КНР. Автор наголошує, що китайський балет перейшов від адміністративної моделі до ринково-орієнтованої сучасної моделі управління підприємством, реформаторські заходи були спрямовані на те, щоб театри були незалежними та самостійними виробниками культурних продуктів.

Важливо, що Фен Баоцзян продемонстрував відхід від домінування стаціонарних репертуарних театрів, охарактеризував різновекторну (мистецьку, освітню, просвітницьку та ін.) діяльність ряду провідних труп КНР, як-от: Національний балет Китаю (Пекін), Шанхайська балетна компанія, Ляонінський балет Китаю, Тяньцзінський балет, Балет Гуанчжоу, Гуандунський театр пісні і танцю, Балет Гонконгу.

Важливим методологічним положенням щодо розгляду невеликих балетних колективів є твердження про їх цінність у справі пожвавлення місцевого культурно-мистецького простору, мобільність, що стало трендом у постковідний період, наявність у них своєї ринкової та культурної ніші, доступність вартості квитків, меншу залежність від цензури, більшу творчу свободу у реалізації експериментальних за тематикою та засобами хореографічних проєктів. Автор констатує, що ряд таких труп, попри початкове орієнтування на локальну експериментальну діяльність, стали всесвітньо відомими. Серед них Пекінський сучасний балет, Танцювальне мистецтво Шен Вея, Ябін-студіо, Театр танцю ТАО, J-Town Physical Guerrillas (Фізичні партизани).

У четвертому розділі «Стратегії організаційно-творчого розвитку китайського балету в умовах соціокультурних та економічних змін ХХІ століття» проаналізовано організаційні структури та методи управління балетним театром у КНР, зокрема приватний театр, самоврядування державних театрів, довірче управління театром, мережева модель управління театром, стаціонарний театр, просування продукції балетного театру; відтворено широку палітру балетних конкурсів, танцювальних фестивалів та проєктів, у тому числі й телевізійних; виявлено проблеми, специфічні особливості та шляхи адаптації балетного менеджменту до викликів ХХІ століття.

Наприкінці роботи автор окреслює перспективні напрями подальших наукових розвідок.

Наукові публікації відбивають основні положення та результати дослідження. Всі 11 праць здобувача є одноосібними, з яких 3 опубліковано у фахових наукових виданнях України за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво», 2 – у закордонних наукових періодичних виданнях, 6 – праці апробаційного характеру.

Оволодіння методологією наукової діяльності. Дослідження Фен Баоцзян базується на комплексній методології, що полягає у використанні сучасних культурологічних (основна з яких – соціокультурна детермінація розвитку балетного театру), філософських, історичних та мистецтвознавчих концепцій, послуговуванні новітнім дослідницьким інструментарієм, застосуванні ряду загальнонаукових та спеціальних методів, що гарантувало досягнення науково обґрунтованих результатів.

Привертає увагу міждисциплінарність дослідження, що увиразнена вже у назві роботи і розгортається на сторінках, адже автор значну увагу приділяє не лише культурно-мистецькій специфіці, а й організаційно-управлінським процесам у сфері балетного театру Китаю.

Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, проведеним у повній відповідності до принципів академічної доброчесності (у дослідженні

відсутній академічний плагіат, цитування без посилань, фабрикація, фальсифікація та ін.)

Дискусійні положення, зауваження та запитання по дисертації. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Фен Баоцзян, варто окреслити зауваження та дискусійні положення.

1. Попри заявлене «уточнення» ряду термінів (с. 36–40 дисертації), у більшості з них не подано підходи до тлумачення, автор обмежується одним визначенням.

2. У другому розділі (с. 76 дисертації) здобувач зазначає, що театральні трупи державного фінансування протягом 1980-х років тяжіли до урочистої діяльності, зосереджувалися на створенні грандіозних проектів із залученням великої кількості виконавців, видовищної сценографії, національно-патріотичних сюжетів з китайської історії, міфології, традиційної культури, актуальної соціальної проблематики, але не наводить конкретні приклади таких вистав.

3. Підводячи підсумки розгляду функціонування балету у період культурних трансформацій у КНР наприкінці 1970-х – у 1980-х рр., Фен Баоцзян робить висновок, що у цей відтинок часу «балетне мистецтво стало об'єктом мистецтвознавчих досліджень» (с. 93 дисертації), однак не називає такі дослідження.

4. Дискусійне запитання. В який спосіб, на Вашу думку, дистанційне транслявання балетних вистав, стрімінговий формат взаємодії з глядачами змінює їхнє сприйняття сценічного мистецтва? Чи не втрачає балетний театр у цій ситуації власну мистецьку специфіку, «магію» безпосереднього візуального та емоційного впливу на глядача, що відбувається щоразу в момент «живого» виконання вистави?

Висловлені зауваження не впливають на загальне позитивне враження від дисертації.

Висновок. Дисертація Фен Баоцзян «Організаційно-творчий розвиток балетного театру в Китаї» є актуальним, самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає спеціальності 026 Сценічне мистецтво та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами); «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами); «Вимогам до оформлення дисертації», затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами). Це дає підстави для присудження Фен Баоцзян ступеня доктора філософії за спеціальністю 026 Сценічне мистецтво.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри хореографічного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв

Аліна ПІДЛИПСЬКА

